

A BIHARUGRAI TÁJVÉDELMI KÖRZET TÁJTÖRTÉNETI, FLORISZTIKAI ÉS CÖNOLÓGIAI JELLEMZÉSE

– Kertész Éva –

A bihari hegyek lábánál, a Sebes-Körös völgyének középső szakaszán található a Biharugrai Tájvédelmi Körzet. A védett terület Biharugra, Körösnagyharsány, Geszt, Zsadány, Mezőgyán községek határában található, területe 7991 ha.

Tájtörténeti összefoglaló

A 18–19. századi táj és változásai

A Tisza és a Körösök szabályozása gyökeresen átalakította az alföldi táj képét, egyedülálló természeti értékek tűntek el. A természetes vízfolyások szerepe az utóbbi száz-százharminc év vízszabályozási munkái következtében elhalványult. A szabályozások előtti állapotra már csak történeti adatok, régi térképek, utazók, botanikusok leírásai alapján következtethetünk.

A táj vegetációjáról csak néhány írásos emlékből olvashatunk adatokat. A Sebes- és a Fekete-Körös közének keleti felében három vízfolyás kanyargott: a Gyepes, a Köles-ér és a Korhány. A térség a vízszabályozások előtt erektől átszőtt terület volt szárazulatokkal, rétekkal. Az 1822-es Huszár Mátyás térképen (1. térkép) jól látható, hogy a belső rétek félig-meddig lefűződött ereken át élő kapcsolatban voltak az anyavizekkel. Jelentős erdős szigetek voltak Sarkadkeresztúr és Okány között. Biharugrán és Okányban több hatalmas tölgyfaderék kiásását említik egy-két m-ről a felszín alatt, amelyek a korábbi erdőségek, „erdős-mocsarak” bizonyítékai.¹ A Kis-Sárrét déli peremén megtelepült falvak észak felé eső határain domináló növény a nád volt. Ezen a térképen szerepelnek olyan lefolyástalan mocsaras helyek, amelyek máig fennmaradtak. Ilyen Biharugra Simató-hát „Gulyaállás” nevű mocsara, amely zsombékos, nádas hely volt. Az Ugrai-rét nedves, vízállásos rét, de nem lápos. Ugra keleti széléin és déli határában a magasabb hátak egy részét már akkor is művelték (Simatai-földek, Csík-gát-földek).

Osváth Pál az 1875-ben megírt munkájában százévnél időn belül a Berettyó és a Sebes-Körös nagy árvizeit említi 1773–1872 között, amelyek hatására a mocsarak vízszintje egyre magasabbra rögült.

A 18. század elején díszlett egy erdő Komádi mellett is, amely szintén elmozsarasodott. A mocsarasodás folyamatát elősegítették a szaporodó vízimalmok és a mesterséges vízelterelések.

1838-ban Fényes Elek írja Ugráról: „Határa bőven terem, bár igen sok benne a szik. A Sebes-Körös és a Fényes-ér gyakran megárad, több száz holdat önt el

---

¹ MÜLLER-BERTALAN-HÁZI 1988.

a víz. 1858-ban a Sebes-Körös ismét elárasztotta a határt, kétszázhusz holdat öntött el a szentmiklósi határig, többnyire rétet és legelőt.”²

A táj arculata a 19. század végén

A Sebes-Körös új medrének kialakítása 1860-ban kezdődött, és a 19. század végéig tartott, ami a lényeges változások kezdetét jelentette a tájban.

A 19. század végén Borbás Vincze, a neves magyar botanikus, beutazva az Alföld déli csücskét, pontos leírást közölt a Nagy- és Kis-Sárrét akkori maradványairól. Vésztő, Szeghalom, Füzesgyarmat, Okány, Komádi határában még töredékeiben fellelhetők voltak a hatalmas kiterjedésű nádasok, zombékosok, ingólápok, mocsárrétek maradványai.

A Biharugrai Tájvédelmi Körzet északi határában a Sebes-Körös partján, a Kis-Sárrét belsejében egy-egy szigeten volt található Kót- és Iráz-puszta. A néhány ezer holdat kitevő nádas és rétség még háborítatlan volt. Erről a területről ezt írja: „Másrészről e vidék, ha a szántás-vetés nem bolygatná, egészen a hegyek vegetációjának tarka lepébe öltözködnék. A Sebes-Körös a hegyes vidékről számos hegyi növény magvait sodorja magával. Ily módon helyenként egész hegyi vegetáció díszlik.”³

A Sebes-Körös „Tekerő” Sárrétjének belsejében még rengeteg megközelíthetetlen nádas és ingovány volt. A nádasok belsejében ingólápok zöldelltek, zombékok (*Carex elata*) emelkedtek. A nádasok szélén, a partokon a következő fajokat jegyezte le: vízi harmatkása (*Glyceria maxima*), széleslevelű gyékény (*Typha latifolia*), sárga nőszirm (*Iris pseudacorus*), mocsári aggófű (*Senecio paludosus*), nádi boglárka (*Ranunculus lingua*), pántlikafű (*Phalaroides arundinacea*), mocsári gólyahír (*Caltha palustris*).

A vizek partján közönséges lizinka (*Lysimachia vulgaris*), réti aggófű (*Senecio erraticus subsp. barbareaefolius*), kányafüvek (*Rorippa-ák*), mocsári tisztesfű (*Stachys palustris*), vízi menta (*Mentha aquatica*), mocsári nefelejcs (*Myosotis palustris*) nőtt. Az állóvizekben a víztükröt a vízi aloe, a kolokán (*Stratoides aloides*) lepte el. Ott, ahol a víztükrő tisztább maradt, fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*), békatutaj (*Hydrocharis morsus-ranae*), úszó békaszőlő (*Potamogeton natans*) és békalencse (*Lemna*) tenyészett.

Kotus helyeken (így nevezték a süppedős, sáros helyeket) csomorika (*Cicuta virosa*), fekete nádálytő (*Symphytum officinale*), békakorsó (*Sium latifolium*), vízi mételykóró (*Oenanthe aquatica*), virágkaka (*Butomus umbellatus*), tőzgepáfrány (*Thelypteris palustris*) termett.

A szabályozott Sebes-Körös szomszédságában, a sáros réteken olyan növényeket talált, mint a szurokfű (*Origanum vulgare*), az erdei fejvirág (*Cephalaria pilosa*), a rózsás füzike (*Epilobium roseum*), a terebélyes harangvirág (*Campanula patula*), az erdei angyalgökér (*Angelica sylvestris*), amelyek magvait a folyó a szomszédos bihari hegyekből sodorta ideig.

A „sáros” helyeken a mocsári aszat (*Cirsium palustre*) és a kiscéskű aszat (*Cirsium brachycephalum*) nőtt.

---

² KOVÁCS 1992.

³ BORBÁS 1881.

A Körösök vízének három fő ágán kívül holtágak, kiszakadt vízfolyások, fokok, nedves hajlások és más vízállásos helyek voltak.

Mezőgyán és Szalonta között kétféle természetes termőhelyet látott: sziket és mocsaras vidéket. A sóvirág (*Limonium gmelini*), a réti őszirózsa (*Aster punctatus*), a sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) és a buglyos kocsord (*Peucedanum alsaticum*) kórói jellemző növények voltak. Megjegyzi, hogy a kemény sziket több helyen gabonatermesztésre akarták kényszeríteni.

A Sebes-Körös mellett talált még néhány érdekességet, mint pl. az enyves éger (*Alnus glutinosa*), a mocsári fűzike (*Epilobium palustre*), a szemvidító (*Euphrasia Kochii*), az orvosi macskagyökér (*Valeriana officinalis*), a kövér aggófű (*Senecio doria*), a steveni-boglárka (*Ranunculus strigosus*), a hamvas fűz (*Salix cinerea*).

A Borbás Vincze által leírt Sebes-Körös Sárrétje a vízszabályozások után drasztikusan megváltozott. Az ősi medrek kiszáradtak, a lápok, zsombékosok, nádasok vízutánpótlása megszűnt. Jó néhány faj is felkerült a vesztesek listájára, így például a mocsári aggófű, a csomorika, a nádi boglárka és a tőzegpáfrány.

Az 1887-ből származó katonai térképen (2. térkép) egy változatos felszínű táj látható. A Korhány, a Salamon-ér és a Fényes-ér kialakították a lefolyástalan tavak sorát (Simató, Ludas-tó, Csík-tó, Rét, Szőr-rét, Kerek-tó, Füzes-tó). A mély fekvésű területek között elszórva emelkedtek ki hátaik, magaslatok (Simató-hát, Kánya-hát, Fényes-érhát), zugok (Simató-zug, Kóró-zug), halmok, dombok.

Ezen a térképen már megtalálható az Ugrai-erdő, amely tölgyerdő volt, és amelyet a Sebes-Körös rendszeresen elöntött. Az utolsó öreg tölgyeket a huszadik század elején vágták ki.⁴ A Szilas szilfákkal borított magaslat volt Ugra keleti határában. Ugra falutól északra a Rét (Gonda-zug) – a mai Ugrai-rét – a mostani állapothoz hasonlóan nádas, sásos, mocsaras rész volt. Ugrától nyugatra a Simató (Simata) kifli alakú ívének pusztai mocsara magaslatot, zugot fog közre. Az elszikesedett területek jelentős területet foglaltak el. Ilyen volt Ugra határában a Nagy-szik és a Szik-pusztá.

A 20. századi táj változása

A táj jellegének változása e század elejétől kezdve vált igen erőteljessé, amit több tényező együttes hatása okozott. Fontos változásnak mondható, hogy a hajdan vízjárta laposok fokozatosan kiszáradtak, elszikesedtek. A felszántott, megművelt gyepek részaránya megnőtt, a szikes gyepek birka- és marhalegelőkké váltak.

Ugrától délre, 1910-ben kezdték el a halastavak építését. 1930-ban a vízfelület már ezer hold volt. Az elkészült tavak néhány lefolyástalan hely nevét is megőrizték: Zöldhalom-tó, Csík-tó, Ludas-tó. A tavak a volt Urbari-közlegelő és a Nagy-szik területén épültek.⁵ Az átalakulás ellenére a táj jellege megőrzött néhány igen értékes fragmentumot, nádasokat, magassárréteket, mocsárréteket és sztyeppréteket, amelyek a természetvédelem szempontjából igen értékesek.

Az 1930-as években a Nagygyanté–Zsadány–Biharugra, ill. a Nagygyanté–Mezőgyán–Geszt és az országhatár által határolt területen egy nagy, kb. négyezer-ötszáz

⁴ MÜLLER 1980.

⁵ KOVÁCS 1992.

holdas pusztaság volt, melynek Toprongyos-csatorna kiöntésein, Nagy- és Kiszomor, Simota, Csillaglapos, Kerek-rét, Kisvátyoni-sarok és Iklód nevű laposain és zombékosain többnyire nyáron is megmaradt a víz. Ehhez a pusztasághoz csatlakoztak a halastavak. A Korhány-ér vátyoni szakaszán az 1930-as években többnyire víz állott, és egyes szakaszain sásos nádas volt.⁶

A magasabb hátaakra beékelődő, szaporodó mezőgazdasági területeken, legelőkön, a Tisza-uradalom majorjait körbevevő kisebb erdőfoltokon, út menti fasorokon kívül erdő nem volt. A vátyoni Tisza-uradalomban is csak kisebb erdők voltak: a Szépapó-tölgyes egy ha, a Nyáraserdő tizenöt ha, a Nemeszugi-akácós egy ha.⁷

A mocsarak peremén, a belső szárazulatokon ősi, főleg tölgyes, szíles, fűzfás, bodzás erdőségek lehettek. Ennek maradványaként tekinthetők a Szépapó-erdő idős kocsányos tölgyei, bodza- és galagonyabokrai.

A volt Orosi-gazdaságban, a Belső- és Külső-Tölgyfás-majorok körül, a régi alföldi erdők maradványaként a mainál nagyobb területen álltak öreg erdőfoltok, amelyekből 1945 körül vágták ki a szílesek, ill. ritkították meg az őstölgyest.⁸ 1970-ben a Tölgyfás-majornál a Korhány mellett 35 db öreg tölgyet vágattak ki egy békési kádármester. (Baráth György zsadányi juhász szerint kb. 300 évesek voltak.) 1984-ben még 21 idős tölgyet találtam (tkm 3,20, 4,20, a legnagyobb 7,0 m).

A régi erdők reliktumfoltjaként említendő még Nagygyanté határában, a volt hidasháti pusztaközpontoz vezető orosi bekötőútnál a csatornával és az út által határolt kb. fél hektáros erdő, ahol idős vadkörte (*Pyrus pyrastra*) (1,0 m tkm), hegyi szil (*Ulmus scabra*) (2,0 m tkm) és veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*) (0,60–0,80 m tkm) példányait találjuk.⁹

A tájban bekövetkező változások másik jelentős tényezője volt a Tisza-uradalom nagyarányú erdősítése az 1930-as évek elejétől. Így erdősült be Vátyonpusztán kilencszázhatvan kh mezőgazdasági terület 1933–44 között. Ezerkétszáz kh új erdőt telepítettek Vátyonban, Orosiban és Nagygyantén. Legelőket törtek fel a csillaglaposi, tamáshalmi erdősítéseknél.¹⁰ A megmaradt részek zombékosairól a vizet elvezették. Orosiban, Iklódpusztán 1944-ben vágta ki három kh középkorú tölgyerdőt, a Makkost, a mezőgyáni–nagygyantéi út mindkét oldalán.

Mivel az erdők nagy részét szántóra, ill. szíkes gyepre telepítették, ez kifejezésre jut az aljnövényzetükben. Az ültetett erdők jelentős része kocsányos tölgy, kisebb arányban csertölgy, elegyfa-ként magyar kőris, vénic szil, szürke és fehér nyár, éger, valamint néhány helyen találunk már akácot és kanadai nyárust.

A század 60–70-es éveire a szántók területében lényeges változás nem történt, a magasabb, vízmentes háta a további gyepfeltöréseket erősen kordában tartották. Voltak ugyan még próbálkozások egy-egy időszakban, de ezek a többnyire szíkes gyep, ill. üde sztyepprétek hamar visszaálltak legelővé és kaszálóvá. A belvíz-

---

⁶ MÜLLER 1980.

⁷ MÜLLER 1980.

⁸ MÜLLER 1980.

⁹ KERTÉSZ 2000.

¹⁰ MÜLLER 1980.

rendezési munkák következtében a pusztai mocsarak ugyan összezsugorodtak, ennek ellenére a terület mocsarai közel természetesnek tekinthetők.

A vegetáció florisztikai és cönológiai jellemzése

A terület florisztikai szempontból a Tiszántúl (Crisicum) flórajárásába tartozik. A vizsgált terület növényzete a Sebes-Köröshöz való közelségéből adódóan átmeneti. Szárazabb területei a Tiszántúl más területeihez hasonlóak; mocsarai, üde sztyepprétei a keleti határszélek, különösen a Beregi-sík rétjeivel és a Bihar-hegység lábánál található gyepekkel mutatnak hasonlóságot. Ennek oka részben a bihari hegyek közelsége és a Dél-Tiszántúl belső területeihez képest (450–500 mm) viszonylag humidabb klíma (560–580 mm csapadék).

A területről botanikai adatok elszórtan találhatóak.¹¹ Borbás (1881) megfigyelései és részletesebb florisztikai adatai Kót- és Iráz-pusztáról szóltak, amelyek a Tájvédelmi Körzet északi határán túli területeken találhatóak. A terület flórája és vegetációja szinte feltáratlan volt az 1980-as évek elejéig. 1986-tól 1999-ig több alkalommal gyűjtöttem a területen. Az előző és az 1999–2001 között végzett munka eredményeként 470 edényes növényfajt találtam. A védett területen előforduló adott faj gyakoriságát az alábbiak szerint jelölöm: Gy = gyakori, Sz = szórványos, ® = ritka.

Jellegzetes fajok a nádasokban, a tavakban és a csatornáknban a rucaöröm (*Salvinia natans*) (Sz), a sulyom (*Trapa natans*) (Sz), a közönséges rence (*Utricularia vulgaris*) ®, a vízitök (*Nuphar luteum*) ®, a kolokán (*Stratoides aloides*) ®, a békatutaj (*Hydrocharis morsus-ranae*) (Sz) és a bókoló farkasfog (*Bidens cernua*) ®. A Zöldhalom-tó nádasában egy vágásban fordul elő az erdei deréce (*Chamaenerion angustifolium*) ®.

A magassásosok növénye a villás sás (*Carex pseudocyperus*) ®. Jellegzetes növényei az éles sás (*Carex gracilis*), a bókoló sás (*Carex melanostachya*), a rókasás (*Carex vulpina*), a mocsári tisztessű (*Stachys palustris*), a kiscsészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) (Sz), a mocsári kutyatej (*Euphorbia palustris*) (Sz) és a mocsári nefelejcs (*Myosotis palustris*). A magassás-társulások ritka növénye a kétsoros sás (*Carex disticha*) ®.

A kiszáradó fűzlápmaradványok mélyebb vizű szegélyén él a hamvas fűz (*Salix cinerea*) ®, az orvosi macskagyökér (*Valeriana officinalis*) ®, magasabb partjain a steveni-boglárka (*Ranunculus strigosus*) ®.

A szikes rétek hernyópázsitos (*Beckmannia eruciformis*) típusa ritka. Szintén kevés a területen a vakszik. A védett területen ritka növény a karcsú kerep (*Lotus angustissimus*)® és az erdélyi útifű (*Plantago schwarzenbergiana*).

A sziki őszirózsás–sziki kocorsodos rétek számos védett faj jelentős állományát őrzik. Ilyenek a réti őszirózsa (*Aster punctatus*) (Gy), a fátyolos nőszirm (*Iris spuria*) (Sz), a sziki kocorsod (*Peucedanum officinale*) (Sz) és az aranyfűrt (*Aster lynosiris*) ®.

A kedvező vízrajzi helyzet miatt a terület bővelkedik mocsár- és kaszálórétekben. Az Ugrai-réten, jellegzetes élőhelyén él a mocsári kosbor (*Orchis laxiflora*

¹¹ GOMBOCZ 1945; BORBÁS 1881; BOROS 1922; UBRIZSY 1949.

subsp. palustris) ®, a réti iszalag (*Clematis integrifolia*) ®, a hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*) ®, a szürke aszat (*Cirsium canum*) (Gy), a molyhos sás (*Carex tomentosa*) (Sz), a réti legyezőfű (*Filipendula ulmaria*) ®, az örménygyökér (*Inula helenium*) ® és a festőzsoltina (*Serratula tinctoria*) (Sz).

Érdekes florisztikai csemegét jelentenek az üde sztyepprétek. Ezen élőhelyek jellegzetes növényei a borjúpázsit (*Anthoxanthum odoratum*) ®, a koloncos legyezőfű (*Filipendula vulgaris*) (Sz), az agárkosbor (*Orchis morio*) ®, a közönséges borkóró (*Thalictrum minus*) (Sz), a mirigyes kakascímer (*Rhinanthus rumelicus*) (Gy), a balkáni kakascímer (*Rhinanthus wagneri*) ®, a mezei zsálya (*Salvia pratensis*) (Sz), a zömök hölgyfű (*Hieracium hoppeanum*) ®, az üstökös pacsirtafű (*Polygala comosa*) ®, a bakfű (*Betonica officinalis*) ®, az osztrák veronika (*Veronica austriaca subsp. austriaca*) ®, az őszi kikerics (*Colchicum autumnale*) (Sz), a rezgőpázsit (*Briza media*) ®, a mezei perjeszittyó (*Luzula campestris*) ® és a bársonykerep (*Lotus siliquosus*) ®.

A szárazabb löszpusztagyeppek, sztyepprétek előforduló érdekesebb fajai a macskahere (*Phlomis tuberosa*) ®, a magyar cickafark (*Achillea pannonica*) ®, a homoki cickafark (*Achillea ochroleuca*) ®, a közönséges oroszlánfog (*Leontodon hispidus*) (Sz), a nagy nyúlkapor (*Trinia ramosissima*) ®, a változó gurgolya (*Seseli varium*) ®, az élesmosófű (*Chrysopogon gryllus*) ®, a taréjos tarackbúza (*Agropyron pectinatum*) ®, a magyar zsálya (*Salvia aethiopsis*) ®, a karsú orbáncfű (*Hypericum elegans*) ®, az öldöklő aszat (*Cirsium furians*) ®, a sallangos szikipozdor (*Podospermum laciniatum*) (Sz), a mezei csormolya (*Melampyrum arvense*) ®, a parlagi rózsa (*Rosa gallica*) ®, a rozsdás rózsa (*Rosa rubiginosa*) ®, a berki rózsa (*Rosa corymbifera*) ®, a molyhosodó rózsa (*Rosa obtusifolia*) ®, a zalai rózsa (*Rosa zalana*) ®, a sarlós gamandor (*Teucrium chamaedrys*) ®, a bérci here (*Trifolium alpestre*) ®, a hegyi here (*Trifolium montanum*) ®, a pirosló here (*Trifolium rubens*) ®, a fogaslevelű bükköny (*Vicia narbonensis subsp. serratifolia*) ® és a nyúlánk madártej (*Ornithogalum pyramidale*) (Sz).

További értékes fajok az erdőkben az erdei pajzsika (*Dryopteris filix-mas*) ®, a szálkás pajzsika (*Dryopteris carthusiana*), az erdei tisztessű (*Stachys silvatica*) (Sz), a változó boglárka (*Ranunculus auricomus*) ®, a magas gyöngyperje (*Melica altissima*) (Sz), az odvas keltike (*Corydalis cava*) (Sz), a ligeti szőlő (*Vitis silvestris*) ®, az erdei szálkaperje (*Brachypodium silvaticum*) (Gy), a kardos madársisak (*Cephalanthera longifolia*) ®, a varjútövis (*Rhamnus catharticus*) ®, a borzas szeder (*Rubus hirtus*) ®, a kányabangita (*Viburnum opulus*) ®, a hegyi szil (*Ulmus glabra*) (Sz), a rezgő sás (*Carex brizoides*) ®, a kónya habszegfű (*Silene nutans*), az enyves éger (*Alnus glutinosa*).

A védett területen található jelentősebb növénytársulások (asszociációk) jellemzése

Rencés-kolokános lebegőhínár

A biharugrai Ugrai-rét hínártársulása a *Lemno-Utricularietum vulgaris*. Nádasokban, levezető csatornáknban alkot mozaikot más hínártársulásokkal. A kolokán a Nagy- és Kis-Sárréten a mocsarakban, az állóvizekben gyakori növény volt, mára

azonban a Dél-Tiszántúlon csak ezen az élőhelyen fordul elő. Mintafelvétele Biharugra, Ugrai-rét:

Statoides aloides 3-4, Utricularia vulgaris +-1, Hydrocharis morsus-ranae +, Lemna gibba +, Spirodella polyrhiza +-1.

A halastavak hínártársulásaiában, a tavak vízlevezető árkaiban találhatjuk meg a sulymost (*Trapa natantis*). Az állóvizekben gyakori növények a békatutaj (*Hydrocharis morsus-ranae*), a békalencse (*Lemna fajok*) és az érdes tócsagaz (*Ceratophyllum demersum*).

Nádasok, gyékényesek

A *Scirpo-Phragmitetum*-nak szép állományai vannak az Ugrai-réten, a Szőr-réten, de előfordul a csatornák medrében, a halastavak szélén és a szikes mocsarakban. Az Ugrai-réten a *Phragmites australis* monodomináns állományt alkot, szélein keveredik a magassásosok fajaival. A faj összetétele a következő:

Phragmites australis 4-5, *Typha angustifolia* +-1, *Typha latifolia* +, *Schoenoplectus tabernaemontani* +-1, *Carex gracilis* +-1, *Cirsium brachycephalum* +, *Lythrum salicaria* +, *Lysimachia vulgaris* +, *Lycopus exaltatus* +, *Mentha aquatica* +, *Polygonum hydropiper* +, *Potentilla reptans* +, *Symphytum officinale* +, *Stachys palustris* +, *Althea officinalis* +.

Magassásrétek, zsiókás, sziki kákás mocsarak

Biharugra Simató-hát (Simata) „ősi” magassásrét-maradványa az 1822-es Huszár Mátyás térképen is szerepel. A zsióka mellett (*Bolboschoenus maritimus*) a sziki káka (*Schoenoplectus tabernaemontani*) foltjai, a *Carex gracilis*, a *Carex melanostachya*, a *Carex vulpina* és a *Carex pseudocyperus* állományai töltik ki. Ez utóbbi, a villás sás, a Dél-Tiszántúlon ritkán előforduló növényfaj. Ennek a körülbelül húsz hektár kiterjedésű maradványnak az állandó vízutánpótlása biztosított.

Biharugra Fertály nevű részében szintén fajgazdag magassásrét-maradványokkal találkozhatunk. A rókasás (*Carex vulpina*), az éles sás (*Carex gracilis*) egy méter magas zombékjait nádasok szegélyezik. Ezen az élőhelyen is előfordul a villás sás (*Carex pseudocyperus*), nagy állományokat alkot a békaszigtyó (*Juncus effusus*), és előfordul a kiséfészű aszat (*Cirsium brachycephalum*).

Mezőgyán határában Vátyon-pusztán és a Nyári-laposban; Geszt határában Baglyas szikes pusztáján és Mezőgyán határában, a helybeliek elnevezése szerint Kis-láp hosszan elnyúló mocsaraiban szintén a régi korok üzenetével találkozhatunk. Már messziről látszanak a mocsári kutyatej (*Euphorbia palustris*) és a sárga nőszirm (*Iris pseudacorus*) állományai. Mezőgyán Kis-láp magassásos élőhelyének északkeleti szélén készült az alábbi mintafelvétel:

Carex vulpina +-3, *Carex riparia* +-2, *Carex flacca* +, *Carex distans* +, *Euphorbia palustris* 1-2, *Glyceria maxima* +-1, *Alopecurus pratensis* 1-2, *Iris pseudacorus* +-1, *Agrostis stolonifera* +, *Calystegia sepium* +, *Cardamine parviflora* +, *Eleocharis palustris* +, *Gratiola officinalis* +, *Galium palustre* +, *Lythrum virgatum* +, *Lycopus europeus* +, *Lysimachia nummularia* +, *Phalaroides arundinacea* +, *Ranunculus repens* +, *Ranunculus laterifolius* +, *Rumex stenophyllus* +, *Rorippa amphibia* +, *Sium latifolium* +, *Stachys palustris* +, *Symphytum officinale* +, *Dipsacus laciniatus* +.

A Tájvédelmi Körzet más nedves, vízállásos részletében, lefolyástalan erek maradványaiban hosszan elnyúló zsiókás, sziki kákás mocsarakat találhatunk. Fő állományalkotó növényei mellett gyakori a réti és vesszős fűzény és a rókasás (*Carex vulpina*).

Szikes rétek

Az ecsetpázsitos kaszáló (*Alopecuretum pratensis*) a Tájvédelmi Körzetben nagy területet borító réttársulás. Biharugrán a Kis- és a Nagy-Zsombokos határrészben homogén állományt alkot, amely valószínűleg zsombékos kiszáradásából képződött. Más helyeken gyakori kísérőfajok a lápréti, kaszálórégi elemek (*Symphytum officinale*, *Lychnis flos-cuculi*, *Ranunculus acris*). A harmatkákás sziki rét (*Agrostio-Glycerietum poiformis*) és a hernyópázsitos sziki kaszáló (*Agrostio-Beckmannietum*) csak néhány helyen fordul elő, így Biharugra Fertály szikes mocsarai szélén.

Mocsár- és kaszálórétek

A biharugrai Ugrai-réten az árterek kaszálóira jellemző (*Cirsio cani-Festucetum pratensis*) növénytársulásnak a dél-tiszántúli viszonylatban egyedi előfordulását találjuk. A nádas szélén a mocsári kosbor (*Orchis laxiflora*), a hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*) védett állománya található. Előfordul a réti iszalag (*Clematis integrifolia*) és néhány tő örvénygyökér (*Inula helenium*). Állományalkotó a sűrke aszat (*Cirsium canum*) és a mezofil réteken gyakori réti csenkesz (*Festuca pratensis*). A felvétel helye a biharugrai Ugrai-rét (20x20 m borítási %):

Cirsium canum 1-2, *Festuca pratensis* +-1, *Carex vulpina* 1-2, *Juncus inflexus* +, *Juncus compressus* +, *Phragmites australis* +-1, *Cirsium brachycephalum* +, *Equisetum arvense* +-1, *Iris pseudacorus* +, *Orchis laxiflora* +-1, *Clematis integrifolia* +, *Carex tomentosa* +, *Carex hirta* +, *Centaurea banatica* +, *Dactylorhiza incarnata* +, *Agrostis stolonifera* +-1, *Althea officinalis* +-1, *Arrhenatherum elatius* +-1, *Calamagrostis epigeios* +-1, *Calystegia sepium* +, *Epilobium hirsutum* +, *Epilobium parviflorum* +, *Eleocharis palustris* +, *Filipendula ulmaria* +, *Galium palustre* +, *Lychnis flos-cuculi* +, *Lysimachia nummularia* +, *Lythrum virgatum* +, *Inula helenium* +, *Mentha aquatica* +, *Poa palustris* +, *Poa pratensis* +, *Potentilla anserina* +, *Potentilla reptans* +, *Prunella vulgaris* +, *Serratula tinctoria* +, *Senecio erucifolius* +, *Senecio erraticus* subsp. *barbareifolius* +, *Scutellaria galericulata* +, *Symphytum officinale* +.

Kiszáradó fűzlápmaradványok

(*Calamagrostio-Salicetum cinereae*) Az Ugrai-réten a nádasok, mocsarak mélyebb vizű szegélyén maradtak meg. Több értékes faj élőhelye, így a steveniboglárkái (*Ranunculus strigulosus*), a macskagyökér (*Valeriana officinalis*), a hamvas fűz (*Salix cinerea*), az örménygyökér (*Inula helenium*) és a *Mentha*-féléké. Dél-Tiszántúlon különösen megritkult ez a növénytársulás, a hajdani tőzegráfrányos fűz és az égerlápok is kiszáradtak, eltűntek.

Szikes puszták

A puszták nagy területét borító társulása az ürmöspusztá (*Artemisio-Festucetum pseudovinae*). Ebben a társulásban fordul elő a védett erdélyi útifű (*Plantago*

schwarzenbergiana). Gyakoribb fajai: a *Podospermum canum*, a *Ranunculus pedatus*, a *Limonium gmelini*. Mezőgyán mellett az Eperjesi-gyepen és Biharugrán a Szőr-réten viszonylag kis területen található padkás sziket. A szikpadkák alján a bárányparéjos gyepek (*Camphorosmetum annuae*), a szikfokok mélyedéseiben pedig időnként az egérfarkfű (*Myosurus minimis*) fordul elő. A szikes réteken megtalálható a *Cirsium brachycephalum*, a *Glyceria fluitans*, a *Beckmannia eruciformis*, az *Aster punctatus*, az *Aster tripolium subsp. pannonicum*.

Sziki őszirózsás–sziki kocsordos rétek

Természetvédelmi és botanikai szempontból a Dél-Tiszántúl egyik legértékesebb társulása a *Peucedano-Asteretum punctati*. Biharugrán a Vaskapu-dűlőben öt-tízezer sziki kocsord és sziki őszirózsza él. Geszten, Baglyas szikes pusztáján és Mezőgyánban az Eperjesi-gyepen található élőhelyeik. Jellegzetes fajai: a sziki kocsord (*Peucedanum officinale*), a réti őszirózsza (*Aster punctatus*), a fátyolos nőszirm (*Iris spuria*) és a festőszoltina (*Serratula tinctoria*). A Tájvédelmi Körzet határain kívül, az országhatár keleti peremén jelentős állományai kerültek elő, így Mezőgyán Tormás nevű részében és Újszalontán, a Csorda-legelőn. Mezőgyán, Eperjesi-gyepen készült a mintafelvétel:

Peucedanum officinale 1-2, *Aster punctatus* +1, *Alopecurus pratensis* +1, *Dypsacus laciniata* +, *Festuca pseudovina* +-2, *Limonium gmelini* +1, *Iris spuria* +1, *Plantago schwarzenbergiana* +, *Artemisia salina* +, *Symphytum officinale* +, *Centaurea jacea* +, *Potentilla argentea* +, *Fragaria collina* +, *Hypericum tetrapterum* +, *Agrostis stolonifera* +, *Symphytum officinale* +, *Taraxacum officinale* +.

Löszpusztagyeppek

A *Salvio-Festucetum rupicola* másodlagos állományai a szikes puszták magasabb térszínein fordulnak elő. Biharugra Simató-hát löszpusztagyeppei a tavak szélén még kevésbé degradáltak, illetve legeltetettek, fajgazdagságukat megőrizték. Fajai között megtalálható a *Filipendula vulgaris*, a *Cruciata pedemontana*, a *Cirsium eryophorum*, a *Stellaria graminea*, a *Thymus glabrescens*, a *Fragaria vesca*.

Mezőgyán Eperjesi-legelőn és a Kisgyantéi-gyepen, kissé degradált löszpusztagyepben fordul elő a macskahere (*Phlomis tuberosa*). Mintafelvétele (20x20 m borítási %):

Festuca rupicola +-2, *Festuca pseudovina* +-1, *Galium verum* +-1, *Thymus glabrescens* +, *Euphorbia cyparissias* +, *Potentilla argentea* +, *Carex praecox* +, *Filipendula vulgaris* +, *Phlomis tuberosa* +, *Plantago media* +, *Carduus hamulosus* +.

A cickórós füvespuszta (*Achilleo-Festucetum pseudovinae*) a fokozatos elszikesedés és a kiszáradás hatására megjelenő állomány a szikes pusztában. Jellemző fajai: az *Achillea collina*, a *Podospermum canum*, a *Festuca pseudovina*.

Sztyepprétek

A társulás megjelenését valószínűleg montán eredetűnek lehet tekinteni. A hasonlóság igen nagy Soó R. *Anthoxantho-Cariceto-Festucetum* (Kolozsvar) és *Prunetum-Crataegetum* (Szénafüvek, Békás) erdélyi tabelláival.¹² A beregi sík rét- és

¹² SOÓ 1951.

legelőtársulásai között az *Anthoxantho-Festucetum pseudovinae, festucetosum sulcatae* társulást Juhász N.,¹³ a Dráva-síki kaszálórétet (*Anthoxantho-Festucetum rupicola*) Dénes A.¹⁴ elemezte.

A Biharugrai Tájvédelmi Körzet védett területén a sztyepprétek fajgazdag állományait nagyrészt a keleti határszéli, szinte alig zavart területeken találjuk. A geszti Csillaglaposi-legelőn a rét tavaszi aspektusában a következő fajok jellemzők: *Anthoxanthum odoratum, Festuca pseudovina, Filipendula vulgaris, Orchis morio, Thalictrum minus, Trifolium montanum, Rhinanthus rumelicus, Plantago media, Chrysanthemum leucanthemum, Leonthodon hispidus, Salvia pratensis, Hieracium hoppeanum, Trifolium rubens, Luzula campestris, Fragaria collina, Carex tomentosa, Hieracium auriculoides, Veronica austriaca*. A biharugrai Vaskapu-dűlőben a nedves foltokkal keveredő állományjaiban jelen van a *Clematis integrifolia*, a *Ranunculus polyanthemos*, a *Rhamnus catharticus* és a *Polygala comosa*.

Érdekes terület Biharugra Mályvás nevű határrésze. Pusztai cserjések, mocsárrétek, szikes erdei rétek és sztyepprétek mozaikos foltjai váltakoznak. *Pyrus pyraister, Ulmus glabra, Crataegus monogyna, Aster punctatus, Iris spuria, Serratula tinctoria, Asperula cynanchica, Colhicum autumnale, Trinia ramosissima* az előforduló jelentősebb fajok.

Sztyeppréteket találunk még Geszt Baglyas, Iklód nevű határrészében; Biharugrán – az előbb említett területen kívül – Rózsás-halom, Székelyháti-tábla, Nagy-szik, Szőr-rétje, Ugrai-rét védett területein kívül a román határ mentén, a Csárda-dűlő, a Fényes-éri-tábla és a Béni-gát magasabb fekvésű hátságain.

A vizsgált társulás jellemzésére kilenc jellemző felvétel szolgál, amelyek az alábbi helyszínen készültek: 1. Biharugra, Szőr-rét, 2. Biharugra, Nagy-szik, 3. Biharugra, Ugrai-rét, 4. Biharugra, Vaskapu-dűlő, 5. Geszt, Csillaglaposi-legelő, 6. Geszt, Iklód, 7. Geszt, Baglyas, 8. Biharugra, Fényes-éri-tábla, 9. Biharugra, Béni-gát.

Fajnév	1	2	3	4	5	6	7	8	9.
Phragmitetea-Molinio-Juncetea									
<i>Hypericum tetrapterum</i>	+	+	-	-	+	-	+	+	+
<i>Orchis laxiflora</i>	-	-	+	-	-	-	-	+	-
Magnocaricion									
<i>Carex vesicaria</i>	-	-	-	-	-	-	-	+ -1	-
Molinio - Arrhenathera									
<i>Briza media</i>	-	-	+	-	-	-	-	+	+ -1
<i>Carex tomentosa</i>	+	-	-	-	+	-	-	+	-
<i>Centaurea banatica</i>	+	+	+	+	-	-	-	+	+
<i>Cirsium canum</i>	+	+	+	+	-	-	-	+	+

¹³ JUHÁSZ NAGY 1958.

¹⁴ DÉNES 1997.

A Biharugrai Tájvédelmi Körzet...

Fajnév	1	2	3	4	5	6	7	8	9.
<i>Clematis integrifolia</i>	-	-	-	+	-	-	-	-	-
<i>Colchicum autumnale</i>	-	-	+	+	-	-	+	+	+
<i>Festuca pratensis</i>	-	-	+1	-	-	-	-	+	+1
<i>Lotus siliquosus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	+
<i>Ononis spinosa</i>	+	-	-	-	+	+	-	+	-
<i>Polygala comosa</i>	+	-	+1	+	+1	-	+	-	-
<i>Ranunculus strigosus</i>	-	+	-	-	-	-	-	+	-
<i>Senecio erraticus</i> subsp. <i>barbareifolius</i>	-	+	-	-	-	-	-	+	+
<i>Symphytum officinale</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	+
<i>Thalictrum lucidum</i>	--	-	-	-	-	-	-	-	+
Arrhenatheretea									
<i>Alopecurus pratensis</i>	+2	+1	+	+	1	+	+1	+	+1
<i>Plantago media</i>	-	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Rhinanthus rumelicus</i>	+1	+1	+2	+	2-3	3-4	1	+	+1
<i>Rhinanthus alectorolophus</i>	-	-	-	-	+	-	-	+	+
Puccinellio – Salicorniae									
<i>Melandrium viscosum</i>	-	-	-	+	+	-	+	-	-
<i>Ornithogalum orthophyllum</i>	+	-	-	+	+	-	+	-	-
<i>Trifolium strictum</i>	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Festuco – Puccinellietea									
<i>Artemisia santonicum</i>	+	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Carex divulsa</i>	-	-	+	-	+	-	+	-	-
<i>Cerastium dubium</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Lotus angustissimus</i>	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>Podospermum canum</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Ranunculus pedatus</i>	+	-	-	-	+	-	-	-	-
Festuco – Brometea									
<i>Ajuga genevensis</i>	+	+	+	+	+	+	+	-	-
<i>Achillea collina</i>	+	-	-	+	+	+	-	-	-
<i>Achillea ochroleuca</i>	-	-	-	-	+	-	-	+	-
<i>Achillea pannonica</i>	-	+	-	-	-	-	-	+	+
<i>Asparagus officinalis</i>	+	-	-	-	+	-	-	+	+
<i>Bromus inermis</i>	-	-	+	-	-	-	-	+	-
<i>Centaurea scabiosa</i>	-	-	-	-	-	-	-	+	-

Fajnév	1	2	3	4	5	6	7	8	9.
<i>Cerinth minor</i>	-	-	-	+	-	-	-	+	-
<i>Carex praecox</i>	+	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Chrysopogon gryllus</i>	-	+	-	-	-	-	-	+	-
<i>Cruciata pedemontana</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Convolvulus arvensis</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Euphorbia cyparissias</i>	+	+	-	-	+	+	+	+	+
<i>Eryngium campestre</i>	+	+	-	-	+	+	-	+	+
<i>Fragaria viridis</i>	+	+	+	+	+	-	+	+	-
<i>Festuca rupicola</i>	1	3-4	2-3	+	3-4	+1	1-2	+1	+1
<i>Filipendula vulgaris</i>	+2	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Galium verum</i>	+1	+	+	+	+	+	+	+1	+1
<i>Hieracium auriculoides</i>	-	-	-	+	+	-	-	-	-
<i>Hieracium caespitosum</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Hieracium pilosella</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Inula salicina</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	-
<i>Koeleria cristata</i>	-	-	+	-	+	-	+	+	-
<i>Knautia arvensis</i>	+	+	-	-	+	-	+	-	+
<i>Lathyrus nissolia</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Ligustrum vulgare</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	+
<i>Leontodon hispidus</i>	-	+	+	-	+	-	-	+	-
<i>Myosotis ramosissima</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Myosotis stricta</i>	+	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Muscari comosum</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Nonea pulla</i>	+	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Poa angustifolia</i>	1-2	+1	-	+1	+	+	-	+	+
<i>Pimpinella saxifraga</i>	+	-	-	-	+	-	+	+	-
<i>Plantago media</i>	+	+	+	-	+	-	-	+	-
<i>Prunella laciniata</i>	-	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Potentilla argentea</i>	+	-	+	-	+	-	-	-	+
<i>Ranunculus polyanthemus</i>	+	-	-	+	+	-	+	+	+
<i>Salvia pratensis</i>	+1	+	+	-	+1	-	+1	+1	+
<i>Salvia verticillata</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Salvia aethiopsis</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	-
<i>Stachys recta</i>	+	+	-	-	+	-	-	-	-
<i>Stachys germanica</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Stellaria graminea</i>	+	-	+	-	+1	+	-	-	-
<i>Scabiosa ochroleuca</i>	+	-	+	-	-	-	-	-	-
<i>Seseli annum</i>	-	+	+	-	-	-	-	-	-
<i>Seseli osseum</i>	+	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Trifolium alpestre</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-

A Biharugrai Tájvédelmi Körzet...

Fajnév	1	2	3	4	5	6	7	8	9.
<i>Trifolium montanum</i>	+	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Valerianella locusta</i>	-	-	+	-	+	-	-	-	-
<i>Veronica austriaca</i> subsp. <i>austriaca</i>	-	+	+	-	-	-	-	+	+
<i>Verbascum lychnitis</i>	-	-	+	-	-	-	-	+	-
<i>Veronica spicata</i>	+	+	+	-	+	-	-	-	-
<i>Vincetoxicum</i> <i>hirundinaria</i>	-	-	+	-	-	-	-	+	-
Festucion rupicolae									
<i>Asperula cynanchica</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Carduus hamulosus</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	+
<i>Hieracium hoppeanum</i>	-	-	-	-	+	+	-	+	-
<i>Thalictrum minus</i>	+	+	-	-	+	-	-	+	+
<i>Trinia ramosissima</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	+
<i>Thymus glabrescens</i>	+ -1	+	+	+	+ -1	+	-	+	+
<i>Verbascum phoeniceum</i>	+	+	+	-	+	-	+	-	-
Festucetalia valesiaceae									
<i>Artemisia campestris</i>	-	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Hypericum elegans</i>	-	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Iris spuria</i>	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Secalietea									
<i>Lamium purpureum</i>	-	-	-	-	+	-	-	-	+
<i>Odontites rubra</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Onopordietalia									
<i>Cirsium eriophorum</i>	-	-	-	-	-	-	+	-	-
<i>Cirsium furiens</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	+
Querco-Fagea									
<i>Astragalus glycyphyllos</i>	-	+	-	-	-	-	-	-	+
<i>Betonica officinalis</i>	+	+ -1	-	-	-	-	-	+	+ -1
<i>Ficaria verna</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Veronica chamaedrys</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Crataegus laevigata</i>	-	-	-	-	-	-	-	+ -1	+
<i>Crataegus monogyna</i>	+	+	-	+	-	-	-	+	+
<i>Rosa gallica</i>	+	-	-	-	-	-	-	+	-
<i>Rosa rubiginosa</i>	+	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Rosa canina</i>	+	+	-	-	-	-	-	-	+

Fajnév	1	2	3	4	5	6	7	8	9.
Rubus caesius	-	+	-	-	-	-	-	+1	+
Pyrus achras	+	+	-	-	-	-	-	+	-
Prunus spinosa	+	+	+	-	-	-	-	+1	+1-
Quercus pubescenti – petreae									
Trifolium rubens	-	-	-	-	+	+	-	-	-
Rosa obtusifolia	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Rosa zalana	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Viola hirta	-	-	-	-	-	-	-	+	+
Agrostion albae									
Festuca arundinacea	-	-	-	-	-	-	-	+1	-
Galium rubioides	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Indifferens									
Anthoxanthum odoratum	+1	+	+1	+	+1	+	1-2	+1	+1
Agrimonia eupatoria	-	+	-	+	-	-	+	+	+
Bromus mollis	-	-	+	-	+	-	-	-	-
Carex hirta	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Chrysanthemum leucanthemum	+	+	-	-	-	-	-	-	-
Centaurea pannonica	-	-	+	-	+	+	-	+	+
Dactylis glomerata	-	+	+	-	-	-	-	+	-
Fragaria moschata	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Festuca pseudovina	+	+	+	2-3	+	+	3-4	+1	+
Glechoma hederacea	+	-	-	-	-	-	-	-	+
Inula britannica	-	+	+	-	-	-	-	-	-
Luzula campestris	+1	-	+	-	+	+	-	+	+
Lotus corniculatus	-	-	-	-	+	-	-	+	-
Potentilla heptaphylla	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Serratula tinctoria	-	+	+	-	-	-	-	+	+
Tragopogon orientalis	-	+	-	-	-	-	-	+	-
Taraxacum officinale	+	-	-	-	-	-	+	-	-
Orchis morio	-	-	+	-	2-3	+2	-	-	-
Verbascum blattaria	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Verbascum phlomoides	-	+	-	-	-	-	-	-	-
Vicia grandiflora	-	-	-	-	+	-	-	-	-

Keményfa-ligeterdők

Az 1887-ből származó katonai térképen az Ugrai kocsányos tölgyes erdőkön kívül a mai védett területen jelentősebb erdőfolt nem látható. A legöregebb erdőfoltok az erek melletti magasabb hátakon kialakult erdőssztyepp-maradványoknak tekinthetők. Ilyen nyomokat találunk a Holt-Korhány melletti Szépapó-tölgyesben, ahol száz évnél idősebb kocsányos tölgyek vannak, és ide sorolhatók az orosi öreg tölgyek, szilek, galagonyabokrok és vadkörtek.

A táj az 1930-as évektől sokat változott olyan értelemben is, hogy mára a Dél-Tiszántúl erdőkben egyik leggazdagabb tája lett. A Tisza-uradalom 1930-tól nagyarányú erdősítésbe fogott. Vátyon-pusztán 960 hold mezőgazdasági területet erdősítettek 1934–44 között. 1200 hold új erdőt telepítettek Vátyonban, Orosiban és Nagygyantén.

Mivel az erdők nagy részét szántóra, illetve gyepre telepítették, ez aljnövénnyezetükben is kifejezésre jut. Jelentős részük kocsányos tölgy, kisebb arányban csertölgy, elegyféként kőris, szil, éger, szürke és fehér nyár. Jellemző fajok: *Vitis silvestris*, *Stachys sylvatica*, *Brachypodium sylvaticum*, *Melica altissima*, *Cephalaria pilosa*, *Rhamnus catharticus*, *Ranunculus auricomus*, *Corydalis cava*, *Carduus crispus*, *Alliaria petiolata*, *Polygonatum latifolium* és *Cephalanthera longifolia*.

Összefoglalás

A bihari hegyek lábánál a Sebes-Körös völgyének középső szakaszán található a Biharugrai Tájvédelmi Körzet. A folyók által alakított táj a folyószabályozások és a lecsapolások ellenére megőrzött néhány eredeti növénytakarót, természeti értéket. A Sebes-Körös Sárréjtéből nádasok, magassárrétek, mocsárrétek maradtak meg. A nagy kiterjedésű szikes pusztákon hernyópázsitos és ecsetpázsitos kaszálók, a magasabb térszíni réteken sziki kocsordos rétek, löszpusztagyep-maradványok és sztyepprétek asszociációit találjuk.

A terület botanikai feltárását az 1980-as évek közepétől kezdtem el, rendszeres, átfogó terepmunkát 1999–2001-ben végeztem.

A kutatások során nyilvánvalóvá vált, hogy a Biharugrai Tájvédelmi Körzet flórája Alföld-peremi helyzete miatt sok érdekességet tartogat.

A leltárba vett edényes növényfajok száma 470, ebből 68 regionálisan értékes és 17 védett növényfaj.

A Biharugrai Tájvédelmi Körzet edényes növényfajainak listája

<i>Acer campestre</i>	<i>Agropyron repens</i>
<i>Acer negundo</i>	<i>Agropyron pectinatum</i>
<i>Acer platanoides</i>	<i>Agrostis stolonifera</i>
<i>Acer tataricum</i>	<i>Ajuga genevensis</i>
<i>Achillea pannonica</i>	<i>Alisma plantago-aquatica</i>
<i>Achillea collina</i>	<i>Alliaria petiolata</i>
<i>Achillea ochroleuca</i>	<i>Allium scorodoprasum</i>
<i>Achillea setacea</i>	<i>Allium vineale</i>
<i>Agrimonia eupatoria</i>	<i>Alnus glutinosa</i>

<i>Alopecurus pratensis</i>	<i>Cardamine parviflora</i>
<i>Althea officinalis</i>	<i>Cardamine pratensis</i> subsp. <i>matthioli</i>
<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	<i>Carduus crispus</i>
<i>Amorpha fruticosa</i>	<i>Carduus hamulosus</i>
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	<i>Carduus nutans</i>
<i>Anthriscus cerefolium</i>	<i>Carex acutiformis</i>
<i>Arabis hirsuta</i>	<i>Carex brizoides</i>
<i>Aristolochia clematitis</i>	<i>Carex distans</i>
<i>Arrhenatherum elatius</i>	<i>Carex disticha</i>
<i>Artemisia austriaca</i>	<i>Carex divulsa</i>
<i>Artemisia campestris</i>	<i>Carex flacca</i>
<i>Artemisia pontica</i>	<i>Carex gracilis</i>
<i>Artemisia santonicum</i>	<i>Carex hirta</i>
<i>Artemisia vulgaris</i>	<i>Carex melanostachya</i>
<i>Articum lappa</i>	<i>Carex pairae</i>
<i>Articum tomentosum</i>	<i>Carex praecox</i>
<i>Asparagus officinalis</i>	<i>Carex pseudocyperus</i>
<i>Asperula cynanchica</i>	<i>Carex riparia</i>
<i>Aster linosyris</i>	<i>Carex tomentosa</i>
<i>Aster punctatus</i>	<i>Carex vesicaria</i>
<i>Aster tripolium</i> subsp. <i>pannonicum</i>	<i>Carex vulpina</i>
<i>Astragalus cicer</i>	<i>Carlina vulgaris</i> subsp. <i>intermedia</i>
<i>Astragalus glycyphyllos</i>	<i>Centaurea banatica</i>
<i>Atriplex litoralis</i>	<i>Centaurea cyanus</i>
<i>Atriplex tatarica</i>	<i>Centaurea jacea</i>
<i>Ballota nigra</i>	<i>Centaurea macroptilon</i>
<i>Barbarea vulgaris</i>	<i>Centaurea pannonica</i>
<i>Beckmannia eruciformis</i>	<i>Centaurea scabiosa</i>
<i>Betonica officinalis</i>	<i>Centaurium erytraea</i>
<i>Bidens cernua</i>	<i>Cephalanthera longifolia</i>
<i>Bidens tripartita</i>	<i>Cephalaria pilosa</i>
<i>Bolboschoenus maritimus</i>	<i>Cerastium fontanum</i>
<i>Botriochloa ischaemum</i>	<i>Cerathophyllum demersum</i>
<i>Brachypodium sylvaticum</i>	<i>Ceratophyllum submersum</i>
<i>Briza media</i>	<i>Cerinthe minor</i>
<i>Bromus arvensis</i>	<i>Chaerophyllum temulum</i>
<i>Bromus commutatus</i>	<i>Chrysanthemum leucanthemum</i>
<i>Bromus inermis</i>	<i>Chrysanthemum vulgare</i>
<i>Bromus mollis</i>	<i>Chrysopogon gryllus</i>
<i>Bromus sterilis</i>	<i>Cichorium intybus</i>
<i>Butomus umbellatus</i>	<i>Circea lutetiana</i>
<i>Calamagrostis epigeios</i>	<i>Cirsium arvense</i>
<i>Calystegia sepium</i>	<i>Cirsium brachycephalum</i>
<i>Camphorosma annua</i>	<i>Cirsium canum</i>
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	<i>Cirsium eriophorum</i>

<i>Cirsium furiens</i>	<i>Euphorbia pannonica</i>
<i>Clematis integrifolia</i>	<i>Euphorbia salicifolia</i>
<i>Clinopodium vulgare</i>	<i>Euphorbia seguieriana</i>
<i>Colchicum autumnale</i>	<i>Euphorbia villosa</i>
<i>Conium maculatum</i>	<i>Euphorbia virgata</i>
<i>Consolida orientalis</i>	<i>Falcaria viridis</i>
<i>Consolida regalis</i>	<i>Festuca arundinacea</i>
<i>Convolvulus arvensis</i>	<i>Festuca pratensis</i>
<i>Cornus sanguinea</i>	<i>Festuca pseudovina</i>
<i>Coronilla varia</i>	<i>Festuca rupicola</i>
<i>Corydalis cava</i>	<i>Ficaria verna</i>
<i>Crataegus laevigata</i>	<i>Filipendula ulmaria</i>
<i>Crataegus monogyna</i>	<i>Filipendula vulgaris</i>
<i>Crepis tectorum</i>	<i>Fragaria moschata</i>
<i>Crypsis aculeata</i>	<i>Fragaria vesca</i>
<i>Cruciata pedemontana</i>	<i>Fragaria viridis</i>
<i>Cucubalus baccifer</i>	<i>Frangula alnus</i>
<i>Cynoglossum officinale</i>	<i>Fraxinus angustifolia</i> subsp. <i>pannonica</i>
<i>Dactylis glomerata</i>	<i>Fraxinus excelsior</i>
<i>Dactylorhiza incarnata</i>	<i>Fraxinus pennsylvanica</i>
<i>Daucus carota</i>	<i>Galega officinalis</i>
<i>Descurainia sophia</i>	<i>Galium aparine</i>
<i>Dipsacus laciniata</i>	<i>Galium boreale</i>
<i>Dryopteris carthusiana</i>	<i>Galium mollugo</i>
<i>Dryopteris filix-mas</i>	<i>Galium palustre</i>
<i>Dorycnium germanicum</i>	<i>Galium rubioides</i>
<i>Echinops sphaerocephalus</i>	<i>Galium verum</i>
<i>Echium italicum</i>	<i>Geranium dissectum</i>
<i>Echium vulgare</i>	<i>Geum urbanum</i>
<i>Echinochloa crus-gali</i>	<i>Glechoma hederacea</i>
<i>Eleagnus angustifolia</i>	<i>Glyceria fluitans</i>
<i>Eleocharis palustris</i>	<i>Glyceria maxima</i>
<i>Epilobium angustifolium</i>	<i>Glycyrrhiza echinata</i>
<i>Epilobium hirsutum</i>	<i>Gratiola officinalis</i>
<i>Epilobium parviflorum</i>	<i>Gypsophila paniculata</i>
<i>Epilobium tetragonum</i>	<i>Helianthus tuberosus</i>
<i>Equisetum arvense</i>	<i>Hieracium auriculoides</i>
<i>Equisetum palustre</i>	<i>Hieracium bauhini</i>
<i>Erigeron canadensis</i>	<i>Hiericum cymosum</i>
<i>Eryngium campestre</i>	<i>Hieracium caespitosum</i>
<i>Erophila verna</i>	<i>Hieracium hopeanum</i>
<i>Euonymus europaeus</i>	<i>Hieracium pilosella</i>
<i>Eupatorium cannabinum</i>	<i>Hieracium piloselloides</i>
<i>Euphorbia cyparissias</i>	<i>Hordeum histrix</i>
<i>Euphorbia palustris</i>	<i>Humulus lupulus</i>

<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	<i>Lotus tenuis</i>
<i>Hypericum elegans</i>	<i>Luzula campestris</i>
<i>Hypericum perforatum</i>	<i>Lychnis flos-cuculi</i>
<i>Hypericum tetrapterum</i>	<i>Lycopus europeus</i>
<i>Inula britannica</i>	<i>Lycopus exaltatus</i>
<i>Inula helenium</i>	<i>Lysimachia nummularia</i>
<i>Inula salicina</i>	<i>Lysimachia vulgaris</i>
<i>Iris pseudacorus</i>	<i>Lythrum salicaria</i>
<i>Iris spuria</i>	<i>Lythrum virgatum</i>
<i>Juglans nigra</i>	<i>Lythrum hyssopifolia</i>
<i>Juncus articulatus</i>	<i>Matricaria recutita</i>
<i>Juncus atratus</i>	<i>Matricaria maritima</i> subsp. <i>inodora</i>
<i>Juncus compressus</i>	<i>Medicago falcata</i>
<i>Juncus conglomeratus</i>	<i>Medicago minima</i>
<i>Juncus effusus</i>	<i>Melampyrum arvense</i>
<i>Juncus gerardi</i>	<i>Melandrium album</i>
<i>Juncus bufonius</i>	<i>Melandrium noctiflorum</i>
<i>Juncus inflexus</i>	<i>Melandrium viscosum</i>
<i>Juncus tenuis</i>	<i>Melica altissima</i>
<i>Kickxia elatine</i>	<i>Melilotus officinalis</i>
<i>Knautia arvensis</i>	<i>Mentha aquatica</i>
<i>Koeleria cristata</i>	<i>Mentha x dalmatica</i>
<i>Lamium album</i>	<i>Mentha longifolia</i>
<i>Lamium purpureum</i>	<i>Mentha pulegium</i>
<i>Lathyrus hirsutus</i>	<i>Muscari comosum</i>
<i>Lathyrus nissolia</i>	<i>Myagrum perfoliatum</i>
<i>Lathyrus pratensis</i>	<i>Myosotis ramosissima</i>
<i>Lathyrus sylvestris</i>	<i>Myosotis stricta</i>
<i>Lathyrus tuberosus</i>	<i>Myosoton aquaticum</i>
<i>Lavatera thuringiaca</i>	<i>Myosurus minimus</i>
<i>Lemna minor</i>	<i>Nonea pulla</i>
<i>Lemna gibba</i>	<i>Nuphar luteum</i>
<i>Lemna trisulca</i>	<i>Odontites rubra</i>
<i>Leontodon hispidus</i>	<i>Oenanthe aquatica</i>
<i>Leonurus cardiaca</i>	<i>Oenanthe silaifolia</i>
<i>Lepidium perfoliatum</i>	<i>Ononis arvensis</i>
<i>Libanotis pyreniaca</i>	<i>Ononis spinosa</i>
<i>Ligustrum vulgare</i>	<i>Ononis spinosiformis</i>
<i>Limonium gmelini</i>	<i>Orchis laxiflora</i>
<i>Linaria vulgaris</i>	<i>Orchis morio</i>
<i>Linum austriacum</i>	<i>Ornithogalum orthophyllum</i>
<i>Lithospermum officinale</i>	<i>Ornithogalum pyramidale</i>
<i>Lotus angustissimus</i>	<i>Papaver rhoeas</i>
<i>Lotus corniculatus</i>	<i>Pastinaca sativa</i>
<i>Lotus siliquosus</i>	<i>Peucedanum officinale</i>

Peucedanum alsaticum	Ranunculus pedatus
Phalaroides arundinacea	Ranunculus polyanthemus
Phlomis tuberosa	Ranunculus repens
Phragmites australis	Ranunculus sardous
Picris hieracioides	Ranunculus sceleranthus
Pimpinella saxifraga	Ranunculus strigosus
Plantago lanceolata	Ranunculus trichophyllus
Plantago maritima	Rhamnus catharticus
Plantago media	Reynoutria japonica
Plantago tenuiflora	Rhinanthus alectorolophus
Plantago schwarzenbergiana	Rhinanthus rumelicus
Poa angustifolia	Rhinanthus wagneri
Poa bulbosa	Robinia pseudo-acacia
Poa palustris	Rorippa amphibia
Poa pratensis	Rorippa sylvestris subsp. kernerii
Poa trivialis	Rosa agrestis
Podospermum canum	Rosa canina
Podospermum laciniatum	Rosa gallica
Polygala comosa	Rosa corymbifera
Polygonum hydropiper	Rosa rubiginosa
Polygonum mite	Rosa obtusifolia
Populus alba	Rosa zalana
Populus canadensis	Rubus caesius
Populus canescens	Rubus hirtus
Portulaca oleracea	Rumex crispus
Potamogeton crispus	Rumex sanguineus
Potamogeton natans	Rumex acetosa
Potentilla anserina	Rumex stenophyllus
Potentilla argentea	Sagittaria sagittifolia
Potentilla heptaphylla	Salix alba
Potentilla impolita	Salix cinerea
Potentilla recta	Salix fragilis
Potentilla reptans	Salvia aethiopis
Prunella laciniata	Salvia nemorosa
Prunella vulgaris	Salvia pratensis
Prunus spinosa	Salvia verticillata
Puccinellia distans	Salvinia natans
Puccinellia limosa	Sambucus nigra
Pulicaria vulgaris	Scabiosa ochroleuca
Pyrus pyraeaster	Schoenoplectus tabernaemontani
Quercus cerris	Scleranthus annuus
Quercus robur	Scutellaria galericulata
Ranunculus acris	Senecio doria
Ranunculus arvensis	Senecio erraticus subsp. barbareaifolius
Ranunculus auricomus	Senecio errucifolius

<i>Serratula tinctoria</i>	<i>Trifolium montanum</i>
<i>Seseli annum</i>	<i>Trifolium pratense</i>
<i>Seseli osseum</i>	<i>Trifolium repens</i>
<i>Seseli varium</i>	<i>Trifolium rubens</i>
<i>Silene nutans</i>	<i>Trifolium striatum</i>
<i>Sium latifolium</i>	<i>Trigonella procumbens</i>
<i>Solanum dulcamara</i>	<i>Trinia ramosissima</i>
<i>Solidago gigantea</i>	<i>Typha angustifolia</i>
<i>Sonchus arvensis</i>	<i>Typha latifolia</i>
<i>Sparganium erectum</i>	<i>Typha laxmanii</i>
<i>Spirodela polyrhiza</i>	<i>Ulmus glabra</i>
<i>Stachys germanica</i>	<i>Ulmus laevis</i>
<i>Stachys palustris</i>	<i>Ulmus minor</i>
<i>Stachys recta</i>	<i>Urtica dioica</i>
<i>Stachys sylvatica</i>	<i>Utricularia vulgaris</i>
<i>Stellaria graminea</i>	<i>Valeriana officinalis</i>
<i>Stellaria media</i>	<i>Valerianella locusta</i>
<i>Stenactis annua</i>	<i>Ventenata dubia</i>
<i>Stratiotes aloides</i>	<i>Verbascum austriacum</i>
<i>Symphytum officinale</i>	<i>Verbascum blattaria</i>
<i>Tamarix tetrandra</i>	<i>Verbascum lychnitis</i>
<i>Taraxacum bessarabicum</i>	<i>Verbascum nigrum</i>
<i>Taraxacum officinale</i>	<i>Verbascum phlomoides</i>
<i>Teucrium chamaedrys</i>	<i>Verbascum phoeniceum</i>
<i>Teucrium scordium</i>	<i>Verbena officinalis</i>
<i>Thalictrum lucidum</i>	<i>Veronica anagallis-aquatica</i>
<i>Thalictrum minus</i>	<i>Veronica austriaca</i> subsp. <i>austriaca</i>
<i>Thesium arvense</i>	<i>Veronica chamaedrys</i>
<i>Thesium linophyllum</i>	<i>Veronica serphyllifolia</i>
<i>Thlaspi arvense</i>	<i>Veronica spicata</i>
<i>Thymelaea passerina</i>	<i>Viburnum opulus</i>
<i>Thymus glabrescens</i>	<i>Vicia cracca</i>
<i>Thymus pannonicus</i>	<i>Vicia grandiflora</i>
<i>Thymus serphyllum</i>	<i>Vicia hirsuta</i>
<i>Torilis japonica</i>	<i>Vicia lathyroide</i>
<i>Tragopogon orientalis</i>	<i>Vicia narbonensis</i> subsp. <i>serratifolia</i>
<i>Trapa natans</i>	<i>Vicia sativa</i>
<i>Trifolium alpestre</i>	<i>Vincetoxicum hirundinaria</i>
<i>Trifolium arvense</i>	<i>Viola arvensis</i>
<i>Trifolium aureum</i>	<i>Viola cyanea</i>
<i>Trifolium campestre</i>	<i>Viola elatior</i>
<i>Trifolium diffusum</i>	<i>Viola hirta</i>
<i>Trifolium fragiferum</i>	<i>Viola odorata</i>
<i>Trifolium hybridum</i>	<i>Vitis riparia</i>
<i>Trifolium medium</i>	<i>Vitis sylvensis</i>
<i>Trifolium micranthum</i>	<i>Xanthium spinosum</i>

IRODALOM

- BERTALAN SZILÁGYI 1827.
Bertalan Szilágyi J.: A Biharvármegyei Sárrét leírása. Szeghalom, 1827.
- BLAZOVICH 1985.
Blazovich L.: A Körös–Tisza–Maros köz középkori településrendje. Békéscsaba–Szeged, 1985.
- BODROGKÖZY 1973.
Bodrogközy Gy.: A Kis-Sárrét növénytakarója. In.: Vésztő története. (Szerk.: Szabó F.) Vésztő, 1973. 49–63.
- BODROGKÖZY 1980.
Bodrogközy Gy.: Szikes puszták és növénytakarójuk. BMMK 6 (1980) 29–49.
- BORBÁS 1880.
Borbás V.: Iráz puszta növényzete. Magyar Orvosok és Természetvizsgálók munkálatai XX (1880) 1–9.
- BORBÁS 1881.
Borbás V.: Békésvármegye flórája. Budapest, 1881.
- BORBÁS 1885.
Borbás V.: Az alföldi zsombék. Természettudományi Közlemények XV/I/8 (1885) 1–8.
- BORBÁS 1891.
Borbás V.: Közlemények a Békés- és Biharvármegyék flórájából. Magyar Orvosok és Természetvizsgálók munkálatai. (1891) 480–504.
- BOROS 1922.
Boros Á.: Adatok Békés- és Bihar megyék síkjának flórájához. Magyar Botanikai Lapok XXI/1–2 (1922) 32–33.
- DÉNES 1997.
Dénes A.: Az Anthoxantho-Festucetum rupicolae társulás előfordulása a Dráva-síki kaszálóréteken. Kitaibelia II/2 (1997) 274–275.
- ENDES 1993.
Endes M.: Az őszi kikerics /Colchicum autumnale/ a Tiszántúlon. Calandrella VII/1–2 (1993) 27–30.
- FÖLDI 1980.
Földi E. (szerk.): Magyarország földrajzinév-tára II. Békés megye. Budapest, 1980.
- GOMBOCZ 1945.
Gombocz, E.: Diaria Itinerum Pauli Kitaibelii. In.: Budapest Verlag des Ungarischen Naturwissenschaftlichen Museums. Budapest, 1945. 229–285.
- JANKOVICH–HÉVVÍZI 1983.
Jankovich B. D.–Hévvízi S.: Békés megye Pesty Frigyes helynév-gyűjtésében. Békéscsaba, 1983.
- JUHÁSZ NAGY 1958.
Juhász Nagy P.: A Beregi-sík rét- és legelőtársulásai. Acta Universitatis Debreciensis 4 (1958) 195–228.
- K. NAGY 1886.
K. Nagy S.: Biharvármegye földrajza. Nagyvárad, 1886. 25–27, 30–32.

KAPOCSY–DOMÁN–FORGÁCH–TÓTH 1998.

Kapocsi J.–Domán E.–Bíró I.–Forgách B.–Tóth T.: Florisztikai adatok a Körös–Maros Nemzeti Park területéről. *Crisicum* I (1998) 75–83.

KERTÉSZ 1989.

Kertész É.: A dobozi ártéri ligeterdők florisztikai vizsgálata. In.: Dobozi Tanulmányok. (Szerk.: Réthy Zs.) Békéscsaba, 1989. 17–30.

KERTÉSZ 1992.

Kertész É.: A Biharugrai Tájvédelmi Körzet áttekintése. A békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum Természettudományi Adattárának Gyűjteménye. Ltsz.: 2011–1991.

KERTÉSZ 1996a.

Kertész É.: Adatok a Biharugrai Tájvédelmi Körzet flórájához (1986–1995). *Natura Bekesiensis* 2 (1996) 37–64.

KERTÉSZ 1996b.

Kertész É.: Védeltségi adatok a Dél-Tiszántúl botanikai szempontból jelentős területeiről. *BMMK* 16 (1996) 5–15.

KERTÉSZ 1997.

Kertész É.: A Biharugrai Tájvédelmi Körzet botanikai és természetvédelmi értékelése. A békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum Természettudományi Adattárának Gyűjteménye. Ltsz.: 2107–1997. 1–65.

KERTÉSZ 2000.

Kertész É.: Adatok a Dél-Tiszántúl flórájához. *BMMK* 21 (2000) 5–48.

KOVÁCS 1992.

Kovács B.: Ugra története. Biharugra, 1992.

KOVÁCS–MOLNÁR 1981.

Kovács A.–Molnár Z.: Békés megye magasabb rendű növényeinek rövid áttekintése. *Natura* 4 (1981) 45–78.

MÜLLER 1980.

Müller G.: Geszt környékének és madárvilágának változása az elmúlt negyven év során. *BMMK* 6 (1980) 157–171.

MÜLLER–BERTALAN–HÁZI 1988.

Müller G.–Bertalan Á.–Házi A.: Sárréti írások 3. Helytörténeti, szociológiai, természetrajzi antológia. (Szerk.: Miklya J.) Szeghalom, 1988.

OLÁH 1987.

Oláh A.: Zöld varázslók, virág-orvosok. (Népi gyógynövényismeret Békés megyében.) Békéscsaba, 1987.

OSVÁTH 1875.

Osváth P.: Bihar vármegye sárréti járása leírása. Nagyvárád, 1875.

SIMON 1992.

Simon T.: A magyarországi edényes flóra határozója. Budapest, 1992.

SOÓ 1938a.

Soó R.: Vízi, mocsári és réti növényközösségek a Nyírségen. *Botanikai Közlemények* XXXV/5–6 (1938) 249–272.

SOÓ 1938b.

Soó R.: A Tiszántúl flórája. Ed. *Inst. Bot. Universitates Debreciensis*, 1938.

SOÓ 1951.

Soó, R.: Les associations vegetales de la Moyenne – Transsylvanie – Annal. Hist. Nat. Mus. Nat. Hung. 1951. 1–71.

SOÓ 1964–1980.

Soó R.: A magyar flóra és vegetáció rendszertani, növényföldrajzi kézikönyve I–VI. Budapest, 1964–1980.

SZŰCS 1977.

Szűcs S.: Régi magyar vízivilág. Budapest, 1977.

TIMÁR 1952.

Timár L.: A Délkelet-Alföld növényföldrajzi vázlata. Földrajzi Értesítő 1 (1952) 489–511.

UBRIZSY 1949.

Ubrizsy G.: Adatok a Tiszántúl /Crisicum/ flórájának ismeretéhez, különös tekintettel Szarvas és környékére. Borbásia 1–2 (1949) 7–15.

ZÓLYOMI 1969a.

Zólyomi B.: Földvárak, sáncok, határmezsgyék és a természetvédelem. Természet Világa 100 (1969) 550–553.

ZÓLYOMI 1969b.

Zólyomi B.: A tiszai Alföld természetes növényzete. In.: Magyarország táj-földrajza II. A tiszai Alföld. (Szerk.: Marosi S., Szilárd J.) Budapest, 1969.

Outcomes of the botanical exploration of the nature reserve of Biharugra

– Éva Kertész –

Resume

At the bottom of the Bihar Mountains, in the middle section of the Sebes-Körös Valley one can find Biharugra Nature Reserve. Notwithstanding the river-regulations, the landscape created by the rivers has retained some original plant communities and natural values. Out of the Sárrét of the Sebes-Körös, reed-plots, high sedge fields, marshlands remained. In the extensive saline areas, we can find hayfield with worm grass or brush grass, in the higher fields there are associations of saline fields, loess grass residues and steppe meadows.

I started the botanical exploration of the area from the middle of the 1980s, I carried out regular, comprehensive groundwork in 1999–2001.

In the researches it became obvious that thanks to its position at the edge of the Great Plain the flora of the Biharugra Nature Reserve holds numerous things of interest.

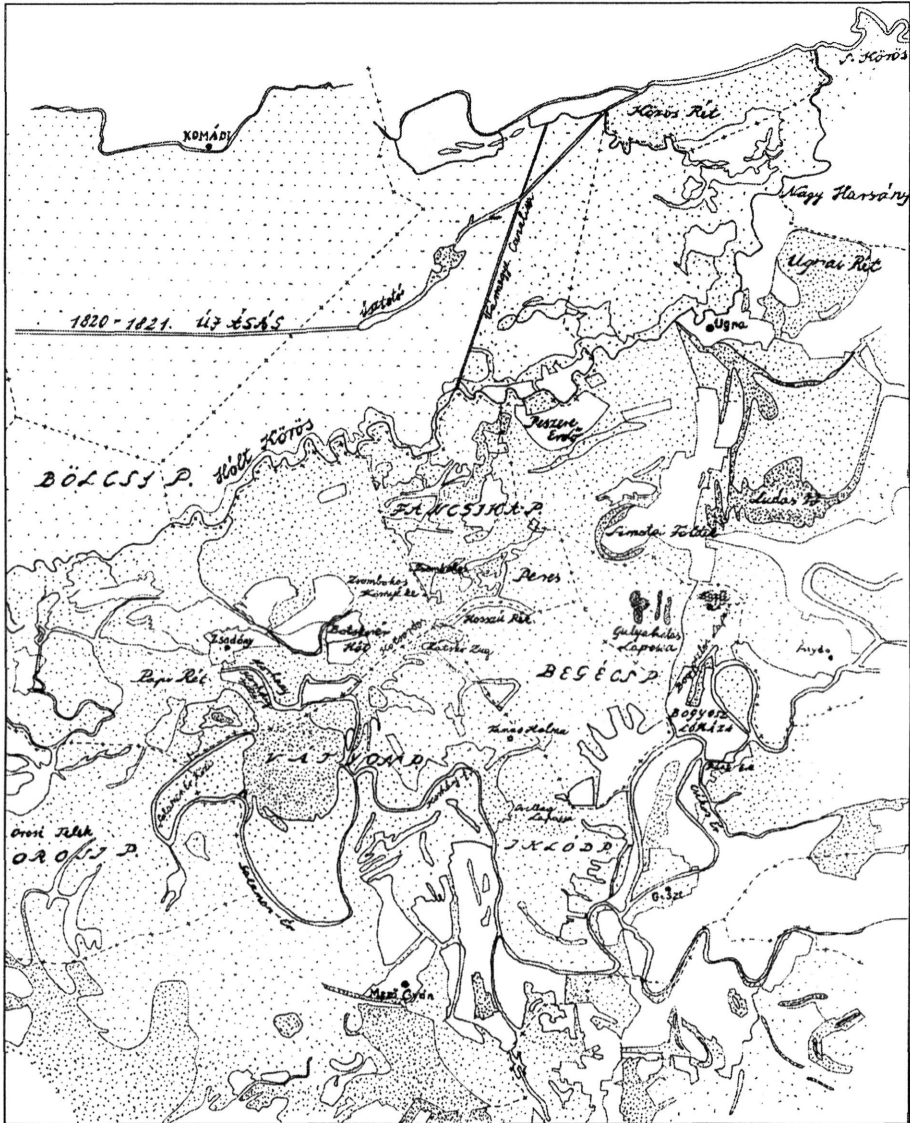
The number of the registered vascular plants is 470, out of which 68 are regionally valuable and 17 are protected plant species.

Kertész Éva

Munkácsy Mihály Múzeum

5600 Békéscsaba, Széchenyi u. 9.

kerteszb@bmmi.hu

1. térkép

Ugra, Geszt, Mezőgyán, Zsadány – Huszár Mátyás 1822-es vízrajzi térképén
 □ háta,   ▣ állandó, ill. időszakosan vízjárta területek

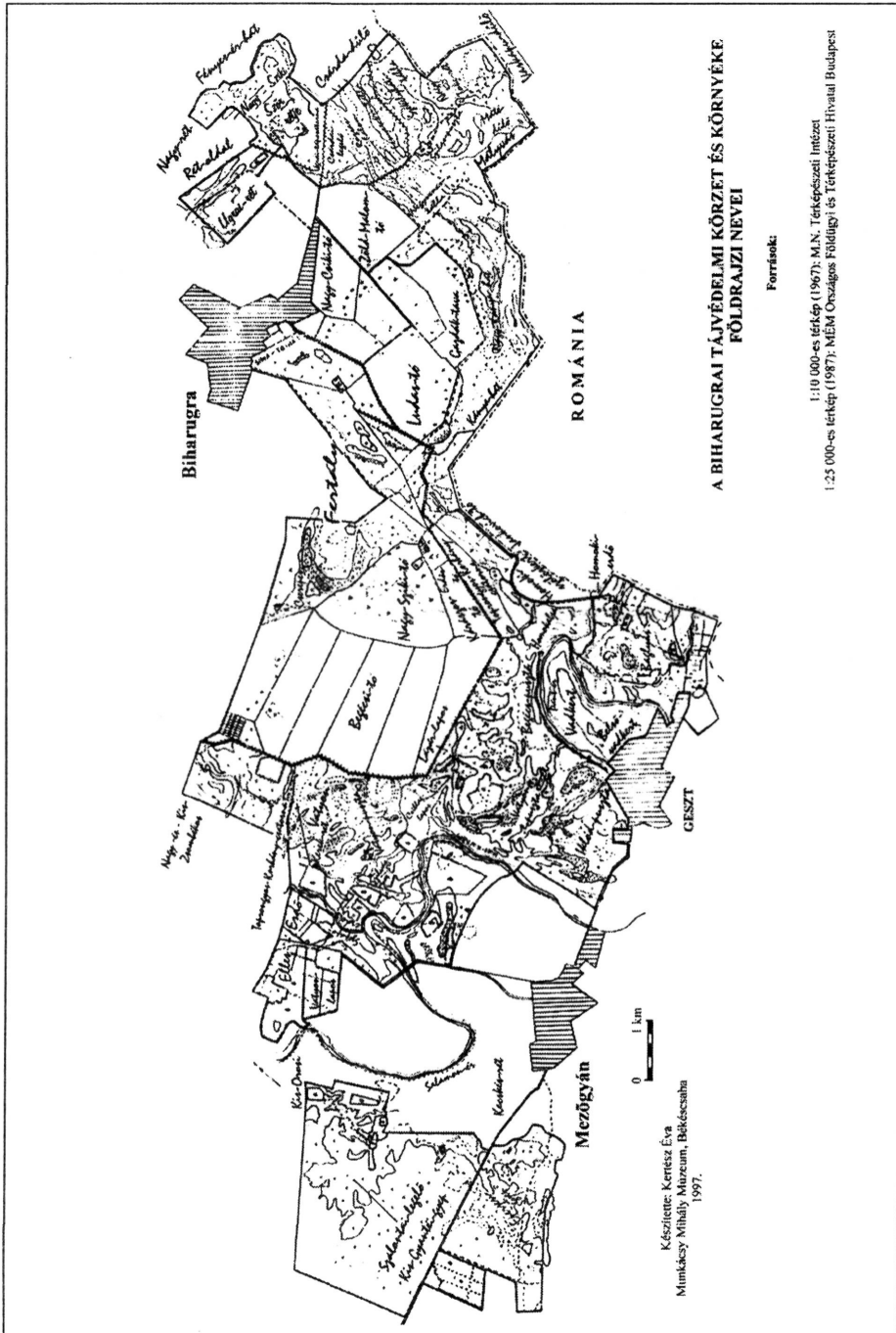

2. térkép

Ugra és környéke. Katonai térkép 1887-ből (Hadtörténeti Térképtár Budapest)

- háta
- erők, vízfolyások
- lefolyástalan tavak, nádasok, magasságok
- erdők

3. térkép

1. kép.
Jellegzetes nádas a Begécsi-tó szélén

2. kép.
Kolokán (*Stratoides aloides*)

3. kép. A Tájvédelmi Körzet legszebb nádasa az Ugrai-réten található

4. kép. Magassásrét a mezőgyáni Eperjesi-gyepen

5. kép. A Korhány egykori szépségét idézi a Toprongyos-Korhány-csatorna

6. kép. Rekettyés és kaszálórét az Ugrai-réten

7. kép. Kakascímeres, agárkosboros rét a geszti Csillaglaposi-legelőn

8. kép. Korcs nőszirm (Iris spuria) a mezőgyáni Eperjesi-gyepen

9. kép. Holt-Korhány menti erdőrészlet a geszti Szépapó-erdőben (Fotók: Kertész Éva)